

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 14.

ZATERDAG 7 APRIL 1928.

Foto C. Steenbergh.

GEZICHT OP DEN KERKTOREN VAN AALSMEER.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

GEZICHT OP DEN KERKTOREN VAN AALSMEER (ILL.)	BLZ. 157
DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (14).	BLZ. 158
EXOTISCHE TUINEN IN DE RIVIERA (GEÏLLUSTREERD) DOOR THEO DE VEER.	BLZ. 160—163
EEN ROOFZUCHTIG GESLACHT, DOOR H. E. KUYLMAN.	BLZ. 161
EEN ONGEWONE ONTMOETING, DOOR MIEN FRANCK	BLZ. 164
DE GROOTE OF ST. MAARTENSKERK TE SNEEK (GEÏLLUSTREERD), DOOR MR. A. LOOSJES	BLZ. 164—167
DE TOOVERBRON, DOOR ELIE ESERETH	BLZ. 166
RENATA DI FRANCIA. NAAR HET POOLSCHE, DOOR KAZIMIERZ CHŁEDOWSKI (10)	BLZ. 167
DE BAAI VAN AVALON AAN DE CALIFORNISCHE KUST, GEZIEN VAN HET EILAND CATALINA (ILL.)	BLZ. 168
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

14) DOOR H. DE VERE STACPOOLE.

ZOO?"
„Ik verlaat Athene”.
„Wanneer?”
„Vanavond”.

Pasion bleef een oogenblik zwijgen. Hij wist precies wat Cleon verlangde — een plaats in zijn (Pasion's) huis tot den tijd waarop hij hem noodig zou hebben.

Hij was niet alleen verbaasd dat Cleon hem doorzien had en hem zijn diensten had aangeboden; het verontrustte hem ook. Een verbond met zulk een scherpzinnig mensch, die geen gewetensbezwaren kende, had zijn gevaarlijke zijde. Zijn vijandschap tegen Diomedes was tweeledig. Hij haatte den man die in alle opzichten zijn meerdere was en hij wilde een schuldeischer uit den weg ruimen.

Hij bleef in gedachten verzonken staan. Toen keerde hij zich om.

„Volg mij”, zei hij, „en ik zal zien wat ik voor je kan doen”.

Hij zag niet de uitdrukking op Cleon's gezicht toen deze zich omwendde en hem volgde.

TWEDE HOOFDSTUK.

DE GASTEN.

De schemering daalde neer op Athene, en in den hemel die zich boven Diomedes' binnenhof welfde, verschenen de eerste bleke sterren. Over een uur zou de maan over de wereld heerschen van de verwijderde heuvels van Attica tot de Egeïsche Zee.

Voor het altaar van den Zeus van het huis brandde een vuur in een driehoek, waarvan de pooten gevormd werden door bronzen dolfinen. Het vuur, dat een geur van wierook in de lucht verspreide, bescheen het guldige en goedige gelaat van de godheid, waarbij het flikkerende licht der vlammen levendigheid verleende aan de gelaatsuitdrukking van het standbeeld, zoodat het nu eens scheen te glimlachen, dan weer — als getroffen door het noodlot dat op het huis rustte — scheen te droomen en te peinen.

De colonnades werden verlicht door lampen waarin Egyptische palm-olie brandde, stoelen stonden bij de rechter zuilengang gereed om de gasten te ontvangen; twee schitterende Sardische tapijten lagen op den vloer voor de stoelen en op een der tapijten stond een tafel van gedreven metaal waarop muziekinstrumenten lagen. De lampen, die de colonnades verlichtten, waren gevormd als zee-schelpen, dolfinen en zeepaardjes; hun licht, vermengd met den zwakken gloed van het middenvuur, bescheen de muren, die een zee-illusie moesten oproepen, raakte eventjes het melk-witte marmer der pilaren, liet vaag de pracht en den rijkdom der tafeltjes zien en wierp sluiers van schaduw over het alledaagsche.

Geen interieur kon mooier zijn, rustiger, meer in overeenstemming met de schoonheid van den zomer-avond — die nooit zoo door vensters heen kan dringen — en huiselijker.

Hier was vrede. De ware geest van het Land der Droomen, voor de groote menigte onbereikbaar, zat hier naast u, overpeinzing hurkte aan uw voeten, de sterren schitterden boven uw hoofd, de vage stem der stad riep u om te luisteren naar een onwezenlijke, ver verwijderde wereld.

Hier zat Diomedes zijn gasten af te wachten. De geest, die huisde in den binnenhof van zijn prachtige woning, had zich voor het oogenblik ook van hem meester gemaakt. De gebeurtenissen der laatste dagen waren, voor een oogenblik, uit zijn geest verdwenen als rook: de hof had bezit van hem genomen. De mode schreef voor, dat de gastheer zijn gasten afwachtte in de eetzaal, maar Diomedes vergat, als het hem goed dunkte, de mode en hij volgde haar gebruiken slechts als hij er iets aan kon vervolmaken.

Terwijl hij zat te wachten op de gasten, die hij had vergeten, droomend van dingen, die hij nooit had gezien, luis-terend naar de zwakke en verwijderde geluiden van Athene onder zijn sluier van schemering, werd er op de deur geklopt, terwijl daarna het geluid opklonk van den deurdwachter, die iemand begroette en nog een stem.

Het was de eerste zijner gasten, Nicias, de criticus, een jonge man met een zwarten, verzorgden baard, goed gekleed en zich bewegend met een schijnbaar bijzondere elegantie. Bzonder omdat, ofschoon ze blijkbaar aangewend was, ze hem zoo goed afging, dat men hem er om moest bewonderen. Zijn roomkleurige himation was afgezet met een rooden rand; hij droeg schoenen van rood leder; en toen hij den hof betrad, liep hij fijntjes met zulke fraaie stapjes, dat men onwillekeurig neiging kreeg uit te roepen: „Wat een elegant mensch!”

Diomedes stond op om hem te verwelkomen en toen zij even gezeten waren, begonnen zij over de onderwerpen van den dag te praten. Onder het spreken keek Nicias rond in de hem zoo goed bekende ruimte, alsof hij ze voor den eersten keer zag.

„En wie verwachten wij vanavond?” vroeg Nicias.

„Moschion om te beginnen en Niceratus; het is maar een heel klein gezelschap. Moschion de schilder, die zoo juist uit Elis hierheen is gekomen. Ken je hem?”

„Ik ken zijn schilderijen”.

„Dan ken je ook den man, want de man is het beeld van zijn schilderstukken”.

„Dan, mijn waarde Diomedes, ga ik dadelijk weg”.

„Waarom?”

„Omdat hij me zal toeschreeuwen, en je weet hoe een hekel ik heb aan een luide stem”.

„Ik zal je wol geven om in je ooren te stoppen”.

„Hij zal mijn oogen beleedigen door zijn gezicht, dat zeker even slecht geverfd is als zijn schilderijen”.

„O, op dit punt kan je gerust zijn; zijn kamerdienaar beschildert zijn gezicht”.

„Waarom gebruikt hij hem dan in 's Hemelsnaam niet om ook zijn schilderijen te schilderen?”

„Dat weet ik niet. Vraag het Niceratus”.

„Dat nooit”.

„Waarom niet?”

„Hij zou mij iets voorliegen”.

„Wat, van alle menschen in Athene, bewonder je Niceratus het meest; tenminste, dat zei je pas gisteren tegen mij”.

„En dat zeg ik nog”.

„En toch —”

„Pardon —”.

„Ik pardonneer je niet”, lachte Diomedes. „Je hebt Niceratus een leugenaar genoemd”.

„En dat is hij ook. — Ofschoon hij tevens een der weinige menschen in Athene is, die altijd de waarheid spreken”.

Diomedes stond op het punt wat te antwoorden, toen er aan de deur geklopt werd en de deurwachter iemand begroette, waarop een stem antwoord gaf.

„Als dit nu het portret is van Moschion's schilderijen, ben ik als een schaap in Juni”.

„Hoe dat zoo?” vroeg Diomedes.

„Zonder mijn wol”.

„Ik zal het je bezorgen — maar het is Niceratus”.

Die was het inderdaad. Niceratus kwam binnen. Ook hij was in het wit gekleed; om zijn *himation* zat een blauwe rand en hij droeg gala-sandalen. Zijn donker haar omlijstte een gezicht, dat mooi zou zijn geweest, als de mond niet zoo sensueel was; niettemin sprak er een goedigheid uit zijn voor-
komen, dat veel deed vergeten.

De heeren begroetten elkaar zonder te buigen en gingen zitten, terwijl Nicias, alsof er geen onderbreking geweest was, vervolgde:

„Wat nu betreft dien Niceratus, waarover ik het had —”

„Je zei dat hij een leugenaar was”, viel Diomedes hem in de rede.

„Ik zei dat hij de grootste leugenaar van Athene was en tevens een der weinige menschen, die altijd waarheid spreken.”

„O!” zei Niceratus lachend, „als Nicias zoo praat, weet men dadelijk, dat hij zijn eigenlijke roeping volgt”.

„En die is?” vroeg Nicias, zichzelf interrumpeerend.

„Om onzin te praten”.

„Nu bederf je jezelf door voor een enkelen keer de waarheid te zeggen”, antwoordde de criticus, „want hoe kon Socrates zelf verstandige taal spreken als het onderwerp van zijn rede Niceratus was? Zwijg een oogenblik, mijn waarde Niceratus; ik maak je het grootste compliment als ik zeg, dat je een leugenaar bent. Welk een groot woord-artist je ook bent, spreker die de menschen kan boeien en bekoren en de wereld kan doen vergeten, zoo je feiten verkondigde — die dingen die het mindere volk voor waarheden aanziet — wat zou er dan van je terecht komen? En hoe kon je de menschen ooit door feiten boeien? En wat kon je uitvoeren met feiten? Het was warm vandaag en de wasch kostte twee obolen per pond, de Agora was vol van dwazen, Socrates liep blootvoets en ik hoorde Aristophanes zijn gif uitspuwen in de colonnade van den Tempel van Hermes. Hier heb je een bosje feiten, als een bos uien — oneetbaar alvorens zij toebereid zijn. Nu komt de kok in de gestalte van den kunstenaar. Ik bezweer je, dat ik vanmorgen ijs heb gezien in de Straat der Driepooten. Visch vier obolen per pond! O, maar! wat hebben ze jou afgezet! Maar kerel, er was overvloed van visch aan de markt en ik heb de mijne voor twee gekocht. Niet? Welnu, ik kan je een dozijn menschen toonen, die het kunnen getuigen. En denk eens aan wat ik gezien heb — Wat? Socrates, die rondwandelde met een paar groene schoenen aan — Socrates! — Socrates zelf en wat nog vreemder was, ik zag Aristophanes, die een obool gaf aan een bedelaar. Daar heb je stof om een gezelschap een uur lang te amuseeren. Je eigen fantasie heeft de wereld gemaakt, tot datgene waarvoor ze geschapen is — amusement, en als de groote kunstenaar die je bent, ontdek je de waarheid die de kern is van het maatschappelijk leven — de Grap. Als je beeldhouwer was, zou je ook daarin uitmunten, want je bent een leugenaar, een groot man in de kunst, die je bemint, omdat ze zelf een leugenaar is”.

Diomedes lachte.

„Hoe nu? De kunst zelf een leugenaar?”

„Zeker en de moeder van alle aangenaam aandoende leugens. Slechts de slechte artist spreekt wat de groote massa de waarheid noemt.”

„Phidias —”

„De vorst der leugenaars, die vijftig vrouwen samenvoegde om er één van te maken en toen zei: „Dit is een vrouw”.

„Neen, een godin”, zei Niceratus.

„Vriend”, antwoordde Nicias, „in zijn hart zei hij: „dit is een vrouw”. Ik weet dat het zoo is”.

„Hoe weet je dat?”

„Omdat ik criticus ben”.

Er werd geklopt; zij hoorden de begroeting van den portier, een stem en Moschion, de schilder, log, zwaar, iemand wien men op het eerste gezicht kon aanzien, dat hij een sybariet was, kwam binnen.

„Maar jij als criticus bent kunstenaar; ben je dan niet ook een leugenaar?” vroeg Niceratus, terwijl zij opstonden om den nieuwen gast te begroeten.

„Een leugenaar — zeker. Aha, mijn beste Moschion, dit

is de eerste keer dat ik u persoonlijk ontmoet; aanvaard mijn complimenten voor uw prachtige, prachtige schilderijen”.

Diomedes bedwong zijn vroolijkheid, wees een stoel aan en de verrukte Moschion, die eerst drie dagen geleden van Elis naar Athene was gekomen en die de fijne Atheensche spotternij nog niet had leeren kennen, slikte het gesuikerde compliment en keek om zich heen.

„Het is prettig in een stad als Athene te zijn, waar de menschen Kunst begrijpen”, zei de ongelukkige. „U hebt mijn schilderijen gezien —”

„Ten huize van mijn vriend Hippodamus”, antwoordde Nicias, „en wat mij het meest er in trof was, dat ze zoo waarheidsgetrouw waren”.

„Daar heb ik steeds naar gestreefd”.

„Zij treffen iemand als feiten”.

„Ah!”

„En laten u verdoofd achter”.

„Ah!” De verrukte Moschion sperde zijn harige neusgaten open als om dien wierook op te snuiven; hij probeerde er een woordje tusschen te brengen, maar de duivelsche Nicias, die nu juist goed op dreef was, liet hem de gelegenheid niet.

„Voor uw komst hier trachtte ik juist mijn vrienden te overtuigen van de noodzakelijkheid van absolute waarheid in de Kunst, maar zij wilden niet naar mij luisteren. Diomedes hier lanceerde de allerzonderlingste paradox, dat om in de Kunst de waarheid te zeggen, men juist onwaarheid moet spreken”.

„Maar dat is toch zeker —”

„Nog sterker, hij beweerde dat de Kunst een leugenaarster is”.

Moschion wendde zijn loggen kop naar Diomedes, terwijl Niceratus het spel vervolgde.

„Mijn waarde Nicias, laat zulke dingen toch niet overbrengen naar Elis, waar de menschen ten minste de waarde der waarheid erkennen”.

„Gij hebt gelijk”, zei Nicias. „Getuigen de schilderijen van Moschion. Zijn „Eros” en „Æolus” zijn daar voorbeelden van”.

Moschion glimlachte.

„Zij hebben mij heel wat moeite gekost”, zei hij. „Alleen naar mijn model voor Æolus heb ik bijna een jaar gezocht”.

„Inderdaad”, zei Nicias, „wind is wel het moeilijkst te vangen. Maar als ge naar Athene waart gekomen, zoudt gij daar een veel beter model gevonden hebben dan dat wat gij nu gebruikt hebt”.

„Een veel beter model?” riep de dikkerd uit, geprikkeld door die aanmerking op zijn schilderstuk.

„Chariclides”¹⁾.

„Ik heb hem gezien”, zei de man, die alles letterlijk opvatte, „maar ik ben het niet met u eens”.

„Hebt gij hem gehoord?”

„Neen”.

„Aha, dat is de zaak. Diomedes, ik geloof, dat er op je deur geklopt wordt”.

„Het is Pasion”, zeide Diomedes. „Ik was hem glad vergeten. Ik heb hem vanmorgen ontmoet en hem geïnviteerd bij ons aan te zitten”.

Terwijl hij dit zei, trad Pasion binnen. Ook hij was in 't wit gekleed, droeg tal van ringen, en zijn haar, dat hij lang droeg, was gekruld en geparfumeerd.

„Daar komt de kapperswinkel”, mompelde Niceratus.

„Kapper en al”, antwoordde Nicias, eveneens fluisterend, terwijl de nieuwe gast Diomedes begroette en aan Moschion werd voorgesteld. „Mijn beste Pasion, gij zijt laat”.

„Maar daarom niet minder welkom”, zei Diomedes.

Terwijl hij dit zei vlamde achter hen plotseling licht op en vervulden de lieflijke tonen van een fluit de lucht.

De deur van de eetzaal was opengeworpen.

(Wordt vervolgd).

1) een voorganger van Demosthenes.

Verbeteringen.

In het nummer van 17 Maart l.l. staat op bladz. 125 in mijn artikel over den parkarchitect Hugo A. C. Poortman, dat onder zijn voornaamste werken o.a. ook behoort het park Tiggelwerk te Hengelo van den heer W. Stork (1912). Dit moet zijn: „de tuin van het Huis Scherpenzeel te Goor van den heer Hens Jannink”. Volgens nu door mij ontvangen nadere inlichtingen is voor het (oorspronkelijk door wijlen den heer Dirk Wettez aangelegd) park Tiggelwerk in 1912 door Hugo A. C. Poortman een plan gemaakt voor de omgeving van het landhuis, dat echter niet is uitgevoerd. H. H. v. Z.

In het nummer van 24 Maart, blz. 139, 1e kolom, 17de regel van beneden van het artikel „De fundatie van Renswoude”, leze men inplaats van *rossen*: karossen.

TUSSCHEN DE KOKOSPALMEN EN DE BOOMVARENS.

EXOTISCHE TUINEN IN DE RIVIÉRA.

I.

Voor Moonie.

JUNI Ja, toch wèl is Juni van alle maanden de heerlijkste, de schoonste hier in de Riviéra. De maand van de mooiste bloemen en de zoetste geuren, de maand van de meeste poëzie! Nog brandt er de meedoogenloos felle zomerzon dan niet, — integendeel, het blauw van den hemel is er vaak teer bedekt dan, en niet zelden is het dat een malsche onweersregen er het welige groen komt verfrissen. Dan zijn de avonden er droomerig zoel en de nachten er van een heerlijke koelte. Waarna het overdag weer getemperd zonnig is, terwijl zachtkens er een bries uit zee over de kuststreek speelt. En wanneer, wanneer al eens een enkele maal van over het groote water de sirocco komt, de woestijn-wind uit Afrika er waait, dan vinden wij dat het, nu ja! zoo'n dag aardigjes warm is, zeker!, maar dat het aan den anderen kant toch ook even „niet kwaad” doet, zoo bij de palmen en de cactussen en de yucca's hier. Dat hij er zelfs thuishoort bijna Immers, voelen we ons in de Riviéra nu eenmaal niet al een weinigje in een ander werelddeel dan Europa? Leven we er niet eigenlijk onder het zacht wuivend dadelgroen al ietwat, te midden van bloemen en tuinen van eene vaak Oostersche, sprookjesachtige schoonheid? ☞ Ja, Juni is wel de mooiste maand hier. Ook in de tuinen juist. In de exotische tuinen hier overal. In de gaarden aan zee, en in die welke meer binnen in het land te midden van de heuvels gelegen zijn. In de tuinen, waar dan de gazons van een heerlijke frischheid nog zijn, terwijl van allen kant de meest wondere planten in vollen bloei staan, of wel reeds vruchten dragen. In de droomgaarden der Côte d'Azur Ah! de mooie-, de onvergetelijke uren en uren, die ik er al vaak in heb mogen doorbrengen! Ver, ver van alle rumoer, ver van het kleine, van het leelijke, van het banale! Alleen met de weelderige flora uit vreemde, zonnige landen, en met de vogels, en met de bonte vlinders van

hier! Ah! te dolen daar in de stille lanen van kokos- en waaierpalmen en rozen uit Bengalen, — te rusten daar onder de bloeiende yucca's, of in de koele schaduw van eene donkere, breed spreidende magnolia, of onder het zacht ritselend groen van een of anderen zeldzamen boom uit Abyssinië of uit Peru, — er lange poozen te wijlen aan den kant van het water, daar tusschen het hooge, ranke bamboe en den kruiig geurenden Californischen peperboom, daar bij de papyrussen, en de zoo wonderlijk bloeiende strelitzia's, en de dichte toefen van wit- en- gele reines- marguerites! Er nu eens in China, of op een eenzaam eiland der stille Zuidzee, of in Australië te zijn, dan weer aan den Senegal of aan Brazilië er te worden herinnerd, of aan Californië en Arizona en de Rio-Grande! Want dat is het: — gelijk eens de Fransche schrijver en poët Alphonse Karr „autour de son jardin”, zoo maakt ge zonder u veel te vermoeien of te verplaatsen er immers de schoonste „voyages”, ziet ge er immers steeds weer „des choses nouvelles et extraordinaires” hier in de tuinen der Riviéra!

II.

☞ Kijk, zoo staan bijvoorbeeld in de zomermaand de meest curieuze cactussen in vele gaarden hier in vollen, kleurigen bloei. Vreemd bonte cactussen uit de Kaap, venijnig dicht bestekelde, groene koraalcactussen, de trotsche, sierlijke Cereus uit Mexico, grillig slangvormige cactussen uit Zuid-Amerika, en o! vele andere nog, dragen er tusschen teer, mat geel, of van een heel delicaat wijnrood, of van een smakelijk, fel geel als dat van den crocus. Stille, mysterieuze de hibiscus er overal! De hibiscusstruik van Hawaï, van Tahiti, van de Samoa-eilanden, met zijn fraaie kelken van een heerlijk, puur scharlaken rood! Die hibiscusbloemen, die

ons doen denken aan Loti's „Rarahu" en aan „Faïmana" en aan „Tiahoui", en aan hun zangerig, zacht weemoedig „Ia ora na" („Ik groet u"), — die hibiscusbloemen, die zoo vaak mij nog weer doen terugverlangen naar mijn kleine, groenbegroeide, Hawaiïsche bungalow en m'n mooien, wilden tuin aan den voet der heuvels van Naalehu!... En die strelitzia's — die *Strelitzia augusta*, en die *Strelitzia reginaea*, — afkomstig uit Zuid-Afrika! Die strelitzia's augusta, — giganteske planten, als boomen er bijkans, met enorme, in hooge mate decoratieve, lichtgroene, gescheurde bladeren, heel veel gelijkende op die van de banaan, met zware, als bamboe geleede stengels, en groote, allerwonderbaarlijkst gevormde bloemen in mooi bruin met kuif van roomig wit, — en die veel kleinere strelitzia's reginaea, met hunne even zoo wonderlijke, maar meer kleurige bloemen nog, met hunne bloemen van een fel oranje, schitterend blauw, en groen, bont als de pluimage van een ara! ☼ Tot, op eens ge dan soms weer even in Europa terug zijt, — het zien er van een parasol-den, of van een paar koel zilverige olijven, u doet beseffen dat ge toch heusch in den Midi nog vertoeft, — het gezicht van een ouden muur bedekt met witte rozen of met zoet geurende kamperfoelie, . . . of van een malsch, frisch groen grasveld waarop hier en ginder het laaiend rood van eene papaver, . . . of van wat convolvulus of wat Oost-Indische kers, opgroeiend tegen den stam van een jongen ceder, u zelfs aan „thuis" doet denken. Echter, heel even maar! Ja, héél even maar, want reeds weer zijt ge opnieuw in verre, warme landen, — in den Senegal of in Chili of in Australië of in Guatemala. Reeds weer wandelt ge er tusschen de weelderigste kokos- en dadel- en verscheidene soorten van waaierpalmen en bevallige palmetto's en mimosa's, — gaat ge er tusschen het dichte groen van boomvarens onder machtige araucaria's en stoere eucalypten, — gaat ge er overall langs bloeiende aloë's, en groepen hoogopgaande yucca's, en blauwe- en groen-en-gele agaven. Ofwel, omringen u er de in volle bloem staande witte oleander, en de oranjeboom, en de „néflier du Japon" met zijn mooie, „vieil-or"-kleurige vruchten . . . ☼ En dan die pergola's — die met loof en bloemen overdekte booggangen in vele der exotische tuinen! Die rustieke pergola's, waartegen hoog de roze klimgeranium, en de schitterend purperen „bougainvillier", en de heliotroop met haar zoeten, zacht kruidigen geur, haar geur als van vanielje! . . . O, weet ge, zonder overdrijving, meer dan één gaarde hier in de Riviéra doet dan bij momenten aan een luthof uit een of andere rijke, kleurige oud-oostersche vertelling denken. Daags niet alleen, — daags, wanneer over het weelderig tropengroen er een warme zon hare gulden stralen spreidt, de bonte vlinders er spelen, en in het dicht gebladerte ge de zangvogels hoort, — maar bij avond ook, bij stillen avond, wanneer onder fonkelenden sterrenhemel geheimzinnig de nachtbloemen er beginnen open te gaan, en hier en ginder het minuscule glimmerlicht eener vliegende „luciole" af en toe het donker doorpriemt. THEO DE VEER.

EXOTISCHE TUIN IN DE RIVIÉRA.

Een roofzuchtig geslacht.

SINDS menschenheugenis stroomde de beek tusschen de hooge, begroeide oevers. In de lente zag zij het ontluiken van de wilgetakken, waaraan de gouden katjes zich wiegelend spiegelden in het heldere water en later ontsproten smeewortel en valerian, die haar paarse en roze bloemtrossen verhieven boven de waaiers van de varenplanten, die weelderig tierden in het door de beek aangevoerde slib. ☼ In den vroegen ochtendstond, als de zon alles in gouden gloed zette, ontloken de morgensterren vol zilver blank en teeder groen, en dan verkondigde het vogelenheir in het lage hout rondom met kelen vol zang de wondere schoonheid van de schepping. ☼ En steeds stroomde de beek, kabbelend en jubelend haar water voerend naar de zee, sproken fluisterend aan de nieuwsgierig luisterende gele viooltjes en trouw-

WAAIERPALMEN EN PALMETTO'S.

blauwe vergeet-mij-nietjes, en zacht kozend met haar verkwikkende sproeiing het eereprijs, en de donker-paarse orchideeën, waarvan een onbestemde, zachte adem opsteeg en zich mengde met den zoeten geur van kruisemunt en wilde spirea. De natuur leefde zich op deze plaats in al haar volheid uit en nimmer of nooit werd deze plek door menschenvoeten betreden. — $\otimes$ De daggodin neigt ter kimme en diep dringen haar lengende stralen in het akkermaalshout rondom de beek. Lange schaduwen vleien zich over de weilanden, die de zee begrenzen, en op het grastapijt valt het silhouet van de knoestige knotwilgen, die hun grillige monsterkoppen naar het water buigen. Van den zeeoever klinkt de rauwe kreet van den blauwen reiger, die beu van de jacht, nu huiswaarts keert naar het nest in de eeuwenoude beuken, die als een levende grenslijn zand en zeeklei scheiden. Op een tronk van een eikestruik zit een merel en zingt een hymne aan dencheidenden dag, terwijl een nachtegaal in weemoedige strophen den nacht begroet. $\otimes$ Maar eensklaps zwijgen beide,

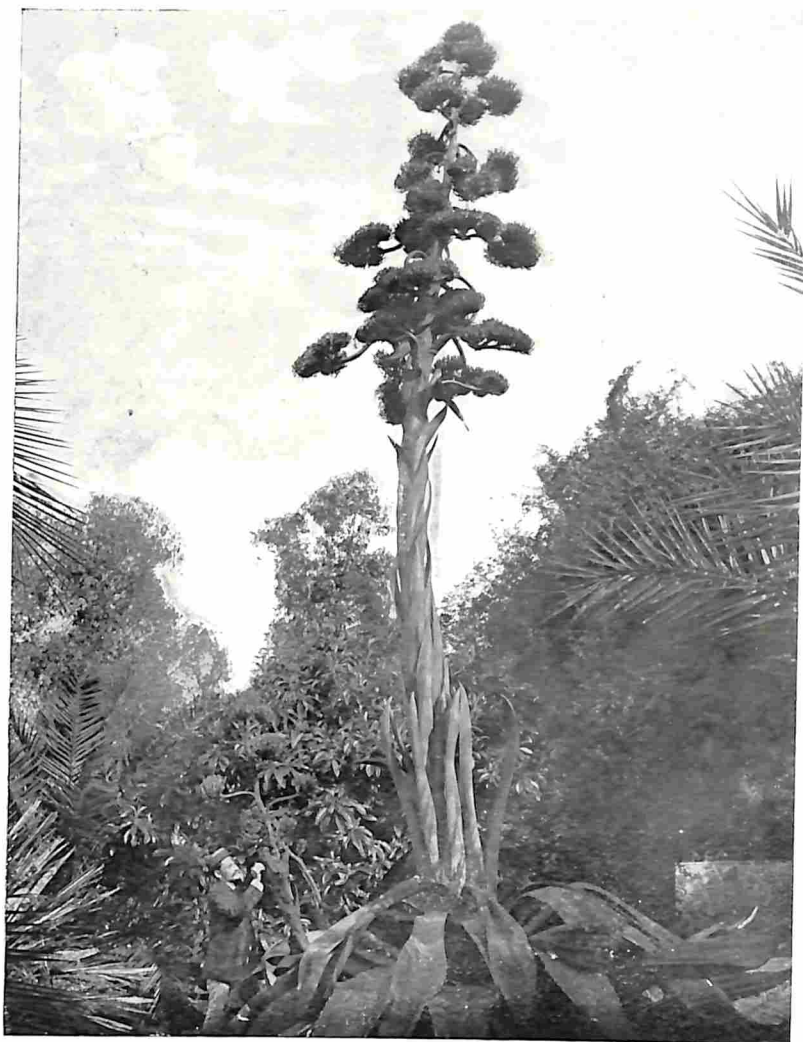
rekken den hals en een oogenblik sterft het lied in hun keel wanneer uit het diepe hol aan den beekoever de vischotter verschijnt. De merel vliegt op een hoogen tak en vervolgt zijn lied; de nachtegaal knort zijn waarschuwing door het hout; de otter gaat op jacht. $\otimes$ Waar de snelle stroom der beek zich in de bocht tegen den oever werpt, is een diepte ontstaan, waar, bij het naderen van den nacht de visschen zich gaarne terugtrekken. Daarheen voert de weg van den otter. Hij weet dat hier een lekker hapje te halen is en zijn jacht niet te vergeefs zal zijn. Voorzichtig sluipt hij door het omringende struikgewas nader, richt dan zijn scherpen blik in de wilde kolking van het water en dan duikt hij met een vlugge beweging onder en komt binnen enkele seconden boven met een grooten forel tusschen de sterke kaken. $\otimes$ Als deze verslonden is, duikt hij weer onder, doch nu te vergeefs, want hij komt te voorschijn zonder iets gevangen te hebben. De visschen kennen hun vijand en zijn verdwenen in modder en ruig. Nu gaat de roover verder, stroomafwaarts, nu eens zwemmend, dan weer loopend, en eindelijk

komt hij aan den zeeoever, waar de beek met breede delta, tusschen een leger van riethalmen in zee uitmondt. $\otimes$ Plotseling blijft de otter staan, zijn korte oortjes spitsen zich, zijn neusvleugels trillen, en over zijn rug loopt een sidderig van emotie. Boven het ruischen van de zee, boven het zingen van het riet heeft zijn oor een geluid opgevangen, dat hem de aanwezigheid van een prooi verradt. Omzichtig slingert hij het lenige lijf door de riethalmen, schuifelt door de begroeiing van den beekoever en verdwijnt nu en dan geheel onder water, steeds naderend de nog onzichtbare prooi. $\otimes$ En dan plotseling ziet de otter voor zich een visschenden reiger. Diepzinnig staat deze aan den rand van het riet en staart met zijn mysterieus blik in het water. De spitse snavel, als een speer vooruitgericht, is gereed om met feillooze zekerheid den visch te grijpen die het mocht wagen in de nabijheid te komen. $\otimes$ De otter weifelt een oogenblik, zijn honger is niet groot genoeg om den vogel zelf aan te vallen, doch wellicht kan hij door wachten zich verzekeren van hetgeen de reiger zal bemachtigen. Langzaam schuifelt hij nader, de wind, die uit zee komt, is in zijn voordeel. Het ruischen van het riet overstemt het lichte geluid, dat anders de reiger zeker zou hooren. Achter een pol wier, donker gekleurd als hij zelf, drukt de otter zich

neer en wacht. $\otimes$ Niet lang wordt zijn geduld op de proef gesteld, want als een haast onzichtbare rimpeling in het water het spoor van een grooten visch aanwijst, schiet de sterke snavel van den reiger bliksemsnel uit, en een zilverblanke voorn wordt uit het water geworpen om vlak bij den vischotter neer te vallen. Tegelijkertijd is de reiger echter op die plaats en juist als zijn speer vooruitschiet om de visch nogmaals te grijpen, springt als een losgelaten veer de andere roover te voorschijn om zich op den begeerden buit te werpen. Met een heeschen kreet fladdert de reiger verschrikt weg en de otter verdwijnt evenzoo snel in het riet om zijn maaltijd te houden. — $\otimes$ In een der met waterdrieblad en pijl- en slangekruid begroeide zijsloten leefde de zeelt. 't Was een oude baas, vader van een talrijk geslacht, dat de door de weilanden kruisende slooten bevolkte. Zij leefden hoofdzakelijk onder wier en kroos, dicht bij den modderbodem, en vonden daar zoo'n overvloed van voedsel, dat hun glibberige huid glom van vet. Er was maar één tijd van het jaar, dat zij zich

aan de oppervlakte van het water lieten zien en op luidruchtige wijze blijk gaven van hun tegenwoordigheid. Dat was, wanneer de lente ingehuid werd door den roependen kievit, die in dolle zwenkingen in den hemel-oceaan zijn vliegdemostratie hield, of door een groeien en bloeien langs sloot en berm, waar het speenkruid en dotter, klein hoefblad en pinksterbloem opeenvolgend zijn schoonheid ten toon spreiden. $\otimes$ Dan, door paringdrang gedreven, verlieten de zeelten hun modderwereld en plasten en doken, elkander door het water vervolgend, de gladde lijven lenig buigend en zwaaiend, en onophoudelijk klonk in den stillen lentenacht het slaan van de krachtige staarten op het water, zoodat het kilometers ver te hooren was. $\otimes$ Zij vergaten dan alle voorzichtigheid in het hartstochtelijke spel, en vele van hen vielen dan ten offer aan den slimmen bunzing, die verzet op den vetten visch, zijn slag wist te slaan, of aan de reigers, die naar de weilanden waren getrokken en aan den slootoever hun kans afwachten. $\otimes$ De oude zeelt echter vergat nimmer het gevaar, dat hem bedreigde, en of-

schoon ook hij den drang om aan het spel mede te doen, niet kon weerstaan en zijn staart het krachtigst het water beroerde, toch zag hij altijd de stille gestalte van den visschenden reiger of hoorde hij den sluipenden gang van den sluwen ulk, den bunzing. Die voorzichtigheid had hem gemaakt, wie hij was, namelijk de oudste onder zijn soortgenooten, de dikste en sterkste van alle. $\otimes$ Op een lentenacht, toen uit de zwoel-zware wolken dikke, malsche regendroppels het land laafden en kringelende bellen op het water plasten, lag de otter bij de drinkplaats der koeien te wachten op buit. Hij wist, dat nu de zeelt zou zijn. $\otimes$ Als door een zweepslag wordt de stilte van den nacht verscheurd. In het nachtelijk schemerlicht ziet de otter, hoe het gladde watervlak in de sloot in lange deining eens de staartvin boven water stekend, dan weer zich omvervolgende visschen de plaats, waar de otter op de loer ligt. Vooraan gaat de leider, de oude zeelt, gevolgd door de andere, kleiner dan hij, maar toch reeds flink uitgegroeide visschen. $\otimes$ Trillend van emotie drukt de otter zich in den

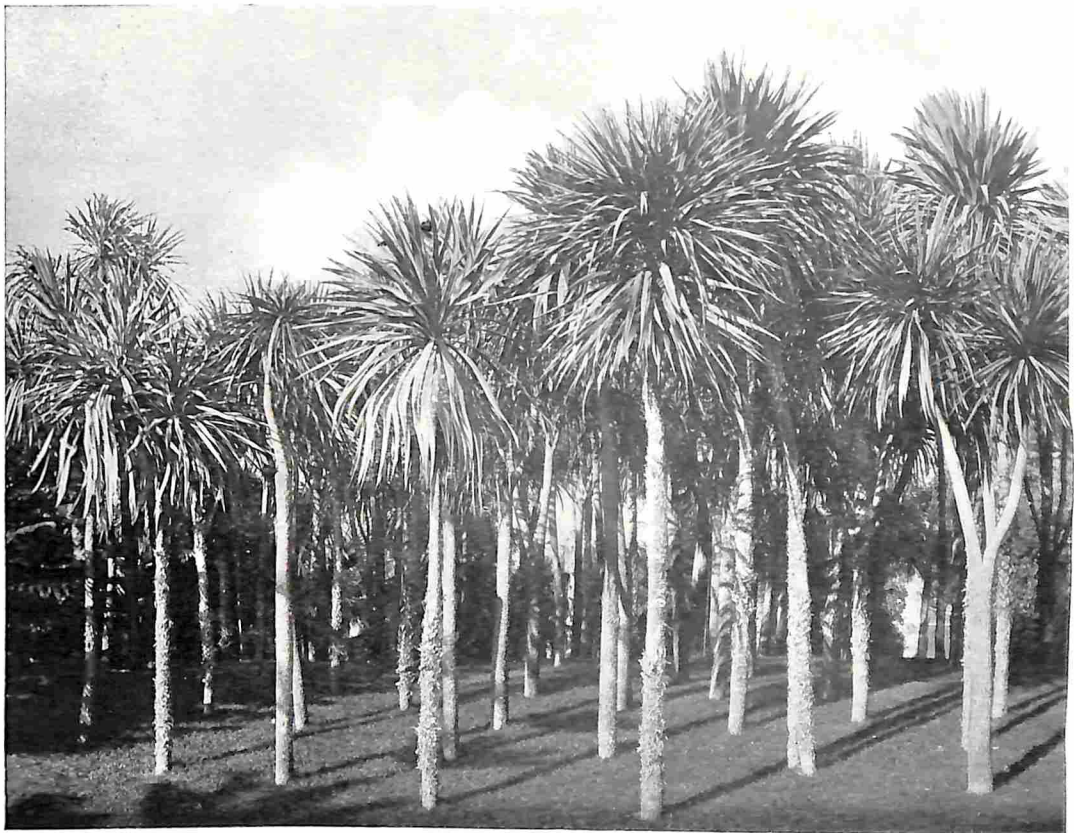
EXOTISCHE TUINEN IN DE RIVIÉRA.
EEN BLOEIENDE AGAVE.

schaduwval van den modderigen kant, de korte, stompe oortjes spitsen zich vol aandacht, en reeds blikkeren de wreed-witte tanden tusschen de dunne lippen. ⚡ Steeds dichterbij komt de spelende troep en reeds rekt het sidderend lijf van den otter zich om zijn prooi te bespringen, als de oude zeelt een harden slag met den staart op het water geeft en tegelijkertijd onderduikt. Maar de otter is hem al na, duikt nog sneller, en voordat de visch het beschermende groen heeft bereikt, voelt hij de scherpe tanden van zijn vijand in den rug. Doodsangst geeft hem reuzenkrachten en door een drie kilogram zwaarte, wordt de otter medegeleurd naar de diepte; loslaten doet hij echter niet en nog vaster grijpen zijn tanden in het dikke vleesch van den zeelt. ⚡ Deze weet echter, dat zijn eenige redding is om nog dieper te gaan, daar waar de dikke, zwarte modderlaag het leven verstikt, en ofschoon een sterke kracht hem naar boven trekt, gelukt het hem door een uiterste krachtsinspanning den otter mede te sleuren naar omlaag. Deze houdt echter vast, is niet van plan de eenmaal gevangen buit zoo spoedig te laten glippen. Borrelend stijgen dikke modderbellen naar de oppervlakte, wolken grijs-blauwe modder wijzen de plaats van den heftigen strijd en een hevige beroering in de diepte getuigt van den kamp op leven en dood, die daar beneden gevoerd wordt. Hoe taai en volhardend de otter echter vasthoudt, hoe scherp zijn tanden door het vleesch van den visch snijden, eindelijk zal hij het toch moeten opgeven. Zijn adem begeeft hem, hij moet naar boven om den verstikkenden modder, die naar binnen dringt, kwijt te raken. Maar ook de zeelt is stervensmoede, en flauwer en flauwer worden zijn bewegingen. Ten laatste laat de otter hem los, en bovengekomen hapt deze naar adem, zuigt de longen vol frische lucht en als hij zich juist teleurgesteld naar zijn schuilplaats wil begeven om uit te rusten, ziet hij met loomen vinnenslag den grooten zeelt op zijn zijde zwemen, in zijn doodstrijd happend naar lucht. Dan grijpt hij toe en zonder moeite sleept hij nu de visch op den wal en eet zich zat aan het vette hapje, dat hem bijna ontsnapt was. — ⚡ In het goed verborgen hol aan den beekoever zijn drie jonge otters geboren. Sinds dien tijd heerscht de dood over al wat leeft in het water en op het land, dat de beek begrenst. Steeds is de oude otter op jacht om de altijd hongerige kinderen van voedsel te voorzien. Waterrat, mol, muis, haas en konijn hebben geen rustig oogenblikje meer, en in de diepe kolken der beek is het leven reeds lang gestorven. De fazant weet nergens meer te roesten, terwijl de leider van de in het lange gras wegduikende patrijzen zich haast geen tijd meer gunt om zelf te eten; altijd is hij op wacht en toch vermindert de troep dagelijks. ⚡ En steeds zwaarder wordt het leven, als de jonge otters het nest hebben verlaten en voorgegaan door de moeder het oorlogspad betreden. Voor dien tijd hebben zij echter een harde leerschool doorlopen, want zij, die later hun levensonderhoud hoofdzakelijk in het water moeten vinden, schuwen met doodelijke vrees het natte element. Die tegenzin moet gebroken worden en hierin krijgen zij de eerste les. ⚡ Nog ligt de aarde in het kleurloos licht van den aanbreekenden dag, als de oude otter er met de jongen op uittrekt. Dicht achter haar volgen zij moeder, bang voor de groote wereld, die met haar gevaren hen omringt. Bij instinct voelen zij, dat overal gevaar is, en daarom scharen zij zich benauwend dicht om moeder. ⚡ Nu komen zij aan de beek en zonder om te kijken, begeeft de otter zich te water en zwemt naar den overkant. Een angstig piepen klinkt nu van de andere zijde, want geen der kinderen heeft den moed gehad te volgen. Dan zwemt de moeder weer terug en nog eens gaat zij met kalmen slag naar den anderen oever. Maar nog wagen de jongen het niet zich te water te begeven. ⚡ Moeder komt weer terug en op haar haast onhoorbaren roep komen de kinderen nader en klim-

PAPYRUS EN CHILEENSCH KOKOSPALM.

men op haar rug. Zij begeeft zich nu weer in het water, en wanneer zij het midden heeft bereikt, duikt zij plotseling onder, de jongen van zich schuddend, die nu plassend en zwemmend den wal trachten te bereiken, zoo spoedig als zij maar kunnen. Maar nu hebben zij wat geleerd, nu weten zij, dat het water niet zoo angstaanjagend is, als zij dachten, en als de oude zich nu weer naar den anderen kant begeeft, volgen zij gedwee. Van dien dag af wordt het water hun element. ⚡ Nu volgt een andere les en wel het vangen van een visch. De oude

EXOTISCHE TUINEN IN DE RIVIÉRA. YUCCA'S.

otter pakt een blinkenden voorn, bijt dezen echter niet dood doch maakt hem machteloos. Nog kan de voorn wel zwemmen, maar de kracht om pijlsnel weg te schieten bezit hij niet meer. De jongen kunnen nu jacht op hem maken en leeren op deze wijze, hoe zij hun prooi moeten vangen. Geholpen door hun natuurlijken aanleg, door het in hen vastgelegd instinct, kennen zij deze lessen spoedig, en niet lang duurt het nu, of zij weten zich staande te houden in den moeilijken strijd om het bestaan. — De herfst is gekomen met zijn vurige kleuren en tinten. Groote wolkschepen drijven in de hemelschaal, die dieper van blauw dan in lente en zomertijd, zich welft over de feestvierende aarde. Het landschap is nu ruimer, met meer perspectieven door de verschillende nuances van groen, bruin en rood. — Waar door het voortdurend moorden de wildstand schaarsch geworden was, kwam hierin nu verandering. De groote roepstem had van einde en ver nieuwe gasten gebracht, trekkers en zwervers, en elken nieuwen levensdag was voor de otterfamilie een feest. — Fazanten en patrijzen, ofschoon geen trekkers, hadden hun oude woonsteê verlaten, wellicht verjaagd door de jagers, en waren in het gebied gekomen, waar zij een nog feller vervolging te duchten hadden. — Groote vluchten wilde eenden bezochten de rietvelden aan den zeeoever en trokken des avonds de beek op, terwijl de hazen, door het reeds vallend en dorritselend blad opgeschrikt, het open veld opzochten. De vacht van de otters veranderde nu ook; hun pels werd glanzend en dik, en kreeg nu een groote waarde. En toen plotseling kwam de dag, dat er op de plaats, die nog nimmer door menschen bezocht was, voetstappen gingen over de dorre bladeren, dat rood en zwartbonte jachthonden met kwispelend staartbeweegden bodem besnuffelenden en somtijds stram en stijf staan bleven voor het een of ander verstoken wild. Dan daverde een schot en doodelijk gewond viel de opvliegende fazant, eend of patrijs op den zachten bodem. — De otters lagen dan te rillen in het hol. Zij roken den hatelijken geur der honden en sidderden voor de door het hout zwevende menschenlucht. Het gerucht ging voorbij en lang daarna durfden zij eerst te voorschijn komen. In het nachtelijk donker slopen zij door het struikgewas en langs den beekoevers, maar overal voelden zij nu de dreiging, die het bezoek van den mensch had achtergelaten. — De herfst was voorbijgegaan, de vlamme kleuren waren verwelkt, de gouden tinten gestorven en kleurloos geworden. Toen na dagen van zonloos licht de loodblauwe wolken zich ontastten, veranderde de geheele wereld. Een witte wade bedekte de weilanden, en smetloos blank lag de sneeuw gevlijd over den ruwen bodem tusschen het struikgewas. — Nu werd het een harde tijd voor de bosch- en waterbewoners. Deze laatste hadden zich voor het meerendeel in den modder verborgen en deden een winterslaap, doch zij, die op het land leefden, hadden het nu kwaad. Voor haas en konijn was geen voedsel meer te vinden. Zij stelden zich ten slotte tevreden met den taaien bast der eikestruiken of het smakelooze mos, dat zij onder de sneeuw wegkrabden. — De roovers, die van levende buit moesten leven, hadden het nog moeilijker. Prooi was bijna niet meer te vinden en als zij al eens geluk hadden

was de buit zoo mager, dat zij zich er niet mede konden verzadigen. En toen kwam de groote ramp. — Op het spoor, dat nu duidelijk in de sneeuw te lezen was, kwamen de jachthonden, gevolgd door de jagers. Het duurde niet lang of het hol aan den slootoever werd gevonden, en de duidelijke teekens verrieden maar al te goed welke buit hier te halen was. De dure pels was een te begeerlijk bezit, en tegen spa en houweel moest de hard bevroren kant het ten laatste opgeven. Het einde kwam snel, even een tumult van jankende honden, worstelende lenige lijven en schreeuwende menschen, en daarna keerde de stilte weer en hing de winteratmosfeer weder over de aarde. Slechts één otter was ontsnapt, die later de stamvader zou zijn van een taai en roofzuchtig geslacht, dat opnieuw zou heerschen over het loopende en gevleugelde wild der lage landen.

H. E. KUYLMAN.

Foto C. Steenbergh.

HET KOOR DER GROOTE OF ST. MAARTENSKERK
TE SNEEK.

het venster, dat hij niet als een belemmering herkende, terecht gekomen, en naar beneden gegleden. — De arme meid, die blijkbaar erg geschrokken is, snikt: „Gunst, Mevrouw, ik sta te trillen op mijn beenen, en hij heeft al mijn plantjes stuk gemaakt!” Dit bleek gelukkig heel niet het geval te zijn. — „Och”, zei mevrouw, „dat is geen uil, dat is een duif!” Maar mijnheer, die het ronde kopje met het felle oogje en den scherpen gekromden snavel in 't oog heeft gekregen, zegt: „neen, vrouw, dat is geen duif; 't is een roover!” Voorzichtigheidshalve windt hij een zakdoek om zijn hand en pakt met besliststen greep den vogel beet. „Nu eens goed bekijken, wie je eigenlijk bent”, zegt hij, en zoowaar, het blijkt een sperwer te zijn. Z'n pakje is keurig in orde, grijsbruine veertjes, geheel besprenkeld met pareltjes of druppeltjes water, zou men zeggen. Venijnig kijken de oogjes ons aan, hij is heelemaal niet bang, maar begint uit zich zelf toch geen vijandelijkheden, al houdt hij den scherpen bek tot houwen gereed. — „Nu mag je weer vrij, m'n beest”, zegt mijnheer, „door dezelfde deur, waar je, zeker op jacht achter een klein

Een ongewone ontmoeting.

’T WAS voorjaar. Vredige avondstemming heerschte alom; als een blanke spiegel lag het kanaal tusschen zijn frisch groene oevers. Roerloos stond het dennebosch, en in teërentinten blonk daarboven de avondhemel. Een enkele late vogel haastte zich nog naar zijn nest — verder was alles stil. — Ook in de gezellige huiskamer was een atmosfeer van rust-na-arbeid; de bezigheden van den dag hadden hun eindpunt gevonden in een smakelijk maal, en nu genoot mijnheer van een sigaartje en een krant, terwijl ook mevrouw zat te lezen. Zeer gedempt en ver-af klonk uit de keuken het gerammel van vaatwerk, dat opgeborgen werd . . . , ook dáár voorbereiding tot rust . . . — Opeens echter wordt die rust verstoord; de kamerdeur vliegt open en een geagiteerde stem gilt: „Gunst, Mevrouw, Mevrouw! ik heb een katuil in de keuken!” — Mevrouw springt op; „doe hem niets”, roept zij; „wij komen”, en gevolgd door mijnheer snelt zij naar het terrein des onheils. Daar zit op het aanrecht achter een paar bloempotjes inderdaad een vogel. Door de open buitendeur bij ongeluk naar binnen gevlogen, is hij tegen

vogeltje, zoo pardoes bent binnengevlogen". ☼ Buiten gooit hij den vogel omhoog, snel verheft deze zich boven de boomen, cirkelt even boven het huis als om zich te oriënteren, en vlucht dan als een pijl uit den boog naar het bosch, naar het veilige bosch, waar geen valsche vensterruiten hem den weg versperren.

MIEN FRANCK.

De Groote of St. Maartenskerk te Sneek.

SNEEK heeft een niet onbelangrijke rol gespeeld tijdens de burgeroorlogen welke Friesland in de middeleeuwen teisterden, maar was toch nooit veel meer dan een provinciestedje, een marktplaats voor de omgeving, die zich, ook toen eindelijk, in de 16de eeuw, voor haar een tijd van rust kwam, niet in grooten bloei mocht verheugen. Een glorie-tijd heeft ook het afwerpen van het Spaansche juk het stedeke niet gebracht, en dat men er noch trotsche oude gebouwen noch overvloed van sierlijke gevels vindt, behoeft dan ook niet te verwonderen. ☼ Verwonderlijk is evenwel, dat oude scheppingen van bouwkunst te Sneek bijna geheel ontbreken, ofschoon blijkens oude prenten toch wel aardige huizen zijn grachtjes en straten hebben gesierd. Dat vindt zijn verklaring hierin, dat in de 19de eeuw het stadje tot nieuw leven is gekomen en zijn burgerij, van een ontstellend gemis aan piëteit blijk gevend, met kracht aan 't werk toog, om het oude te doen verdwijnen, tot onherstelbare schade van het schoon der stad. Thans zijn er weinige oude steden in ons land, die zóó arm aan oude huizen zijn als Sneek, dat zich aan zijn bezoekers zou vertoonen als een stad zonder eenig verleden, indien niet de sierlijke Waterpoort — in den aanvang der 17de eeuw gebouwd na een kleine uitbreiding aan den zuidkant —, de fraaie rococogevel, in de 18de eeuw opgetrokken voor het 17de eeuwsche stadhuis, en de oude hoofdkerk, weleer aan St. Maarten gewijd, van het tegendeel getuigden. ☼ Maar ach! hoezeer getuigt ook die kerk van gemis aan smaak en piëteit. Kerkgebouwen, waaraan zóóveel verbouwd en verknoid is, zijn er niet veel. Billijkheidshalve moet hieraan terstond worden toegevoegd, dat men er reeds eeuwen geleden mee begon, toen men de smakeloosheid beging, het koor tot hoofdtoegang te maken. Erkend worde, dat men daar (in 1654) een fraaie poort aanbracht, met zinnebeeldige voorstellingen en een vers in 't Latijn, herinnerend aan de broosheid van het menschelek leven. In de 19de eeuw heeft men gemeend, deze mooie poort aan het oog van den wandelaar te moeten onttrekken, door er een buitenportaal voor te bouwen, dat alweder het gebouw niet verfraait. ☼ De bouw van de St. Maartenskerk is volgens betrouwbare mededeelingen in 1498 begonnen; vijf jaar later was het koor voltooid, waarna schip en zijbeuken volgden. Het juiste jaar van voltooiing van de gansche kerk is niet bekend. Aan de westzijde stond, volgens de kroniek van Napjus, aanvankelijk een zware lage toren, maar oude teekeningen geven twee lage torens voor de zijbeuken te aanschouwen, waartusschen een opgaande gevel. Een ander werd in 1681 wegens bouwvalligheid afgebroken, bij welke gelegenheid het gebouw aan deze zijde met een travee werd „ingekort”. ☼ Tegen den noordelijken gevel werd in 1793 een korte kruisarm gebouwd, een uitwas in klassieken stijl; daarnaast verheft zich de oude trap-toren, waarvan het bovendeel verdwenen is. ☼ De gemetselde trap hierin voert naar den openbewerkten achtkanten koepel op het dak, die omstreeks 1770, toen men den voorslag van 14 klokken door een grooter klokkenspel wilde vervangen, voor den ouden dakruiter in de plaats kwam. Deze koepel, gesierd met snijwerk in Louis XV-stijl en een aardige windwijzer met het wapen der stad, is op zichzelf fraai, maar maakt op het kerkdak een zonderlingen indruk; intusschen geeft

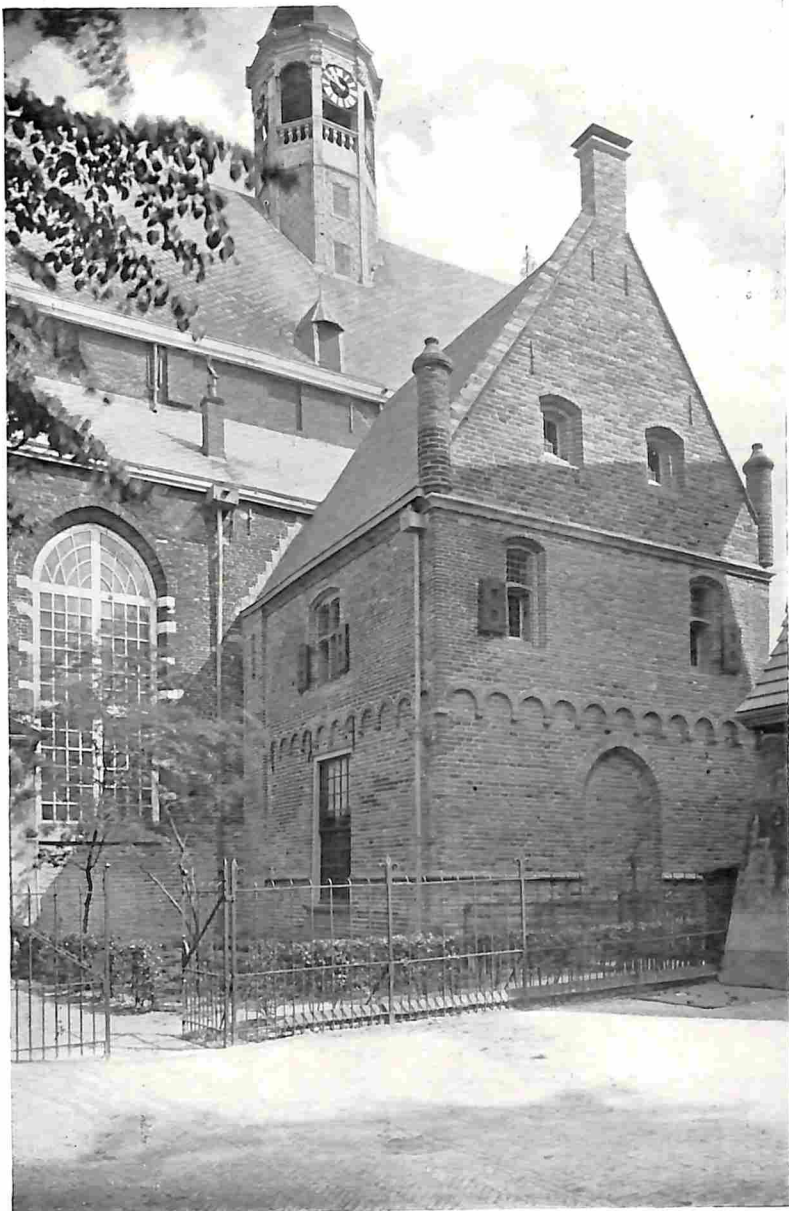

Foto C. Steenbergh.

DE SACRISTIE BIJ DE GROOTE KERK TE SNEEK.

hij aan het silhouet der stad iets karakteristieks, wat in het door den slooper zoo karakterloos gemaakte Sneek blijde stemt. ☼ Tot een tiental jaren geleden hingen in

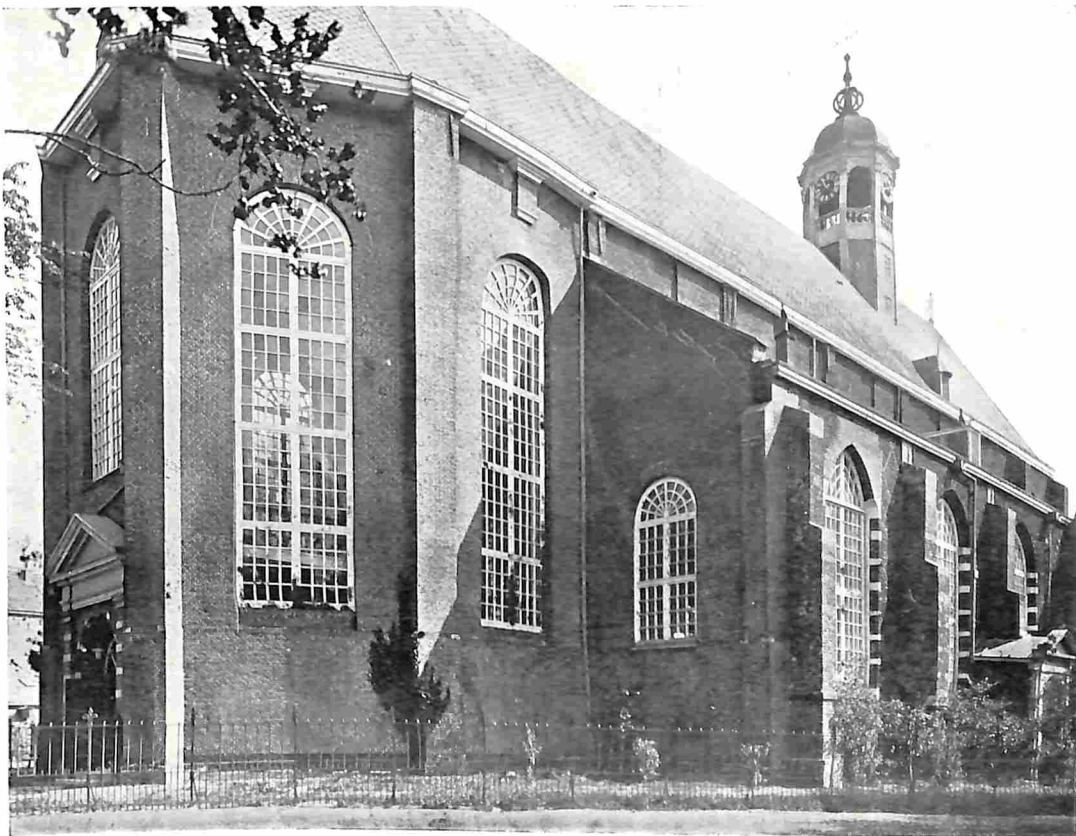

Foto C. Steenbergh.

DE GROOTE KERK TE SNEEK, GEZIEN VAN HET ZUIDWESTEN.

dit koepeltorentje, behalve een 15de eeuwse slagklok, 26 klokken van den gieter Borchardt van Enkhuizen, die den beiaard vormden. Zeer welluidend waren deze klokken niet, en het was dan ook een verstandige gedachte van de Sneekers, tijdens den wereldoorlog, toen de klokspijs een groote waarde vertegenwoordigde, de niet zeer gelukkige producten van Borchardt's gieterij te willen verkoopen, om zich de gelden te verschaffen voor 't bekostigen van fraaier klokken. Helaas, de Regeering, afgaande op betreurenswaardige adviezen, verbood den verkoop, de klokken bleven waar ze reeds waren gebracht, n.l. in het koor, en Sneek ontbeert sinds dien de vroolijke klokkenmuziek...

¶ Ten zuiden der kerk bevindt zich een sacristie, die vermoedelijk wel een eeuw ouder is dan de kerk, een eenvoudig maar met zijn vroeg-Gothische boogfriezen merkwaardig gebouwtje, het oudste der stad, en in den laatsten tijd zoowel uit- als inwendig smaakvol gerestaureerd. Zeer fraai is de Gothische deur, die van de kerk toegang geeft tot deze sacristie; zij is van blank eikenhout vervaardigd en versierd met aardige rosetten en een klopper met mooi smeedwerk. ¶ Men heeft het binnengaan dezer kerk wel zeer gemakkelijk willen maken: behalve aan de koorzijde bevinden zich ook ingangen aan noord-, west- en zuidzijde. Kiezen wij den hoofdingang, dan staan we in het koor, dat van de vooredienst gebruikte ruimte door een weinig-fraaie houten betimmering is afgescheiden. In dit koor zien we nog het oorspronkelijke houten gewelf, dat elders voor zoover nog aanwezig, door gestukadoorde gewelven aan het oog is onttrokken; hier hangen ook drie fraai gesneden wapenborden. ¶ De eigenlijke kerkruimte is zoo goed mogelijk voor den Protestantischen eeredienst ingericht, wat tevens zeggen wil, dat aan 't oorspronkelijk karakter van het gebouw geweld is aangedaan. Overigens maakt ze thans — na grondig herstel en verdwijning van leelijke beschildering van 't meubilair — geen onaangename indruk, al zijn de lichtkronen en de segmentvormige gewelven niet zeer fraai. Het orgelfront, tegen de koorafscheiding, treft niet door schoonheid; mooier is de echter zeer eenvoudige eikenhouten preekstoel met het doophek. De zeer fraaie vroedschapsbank van 1698 met rijk snijwerk werd in 1872 voor f 200.— (!) aan een antiquair verkocht en bevindt zich thans in een museum te Luik. ¶ Ook andere sieraden der kerk zijn in den loop der tijden daaruit verdwenen, zooals vele geschilderde glazen, waaronder vooral uitmunten de voorstelling van de vlucht van Jozef en Maria naar Egypte (geschenk van eenige gilden in 1631) en de afbeelding van een zeeslag (1664). De dorre kroniekschrijver Napjus, die weet mee te delen, dat in 1826 nog een enkele van die glazen aanwezig was, brengt ons den schralen troost, dat door het verdwijnen dezer „door den tijd gebroken en defekt geworden glasramen het gebouw in lichtheid en aanzien veel gewonnen heeft, want hoe schoon ook deze kunst geweest zij, bragt zij nogtans veel toe tot verdonkering der vertrekken”. ¶ Dat de „lichtheid” wel eens verdonkering der geesten kan brengen, heeft hij niet beseft.

A. L.

DE TOOVERBRON.

EN blanke goudprinses leefde in een lichte wolk, nu eens rustend en droomend in uren van loome zonnehitte, dan blij dartelend in de uren van schemering, die haar drapeerden met harmonisch kleurenspeel van blauw en goud, van wit en rose, van rood, oranje en paars. Haar tooverdans was diep als gebed. En het was gebed. Want de zachte Fee smeekte de Bron van alle leven om nieuwe kracht, die ze dan in de nachtelijke stilte brengen ging als leven, troost en kleurenpracht aan de bloemen van de Aard. ¶ Om dit ontvangen en geven van kleurenpracht benijdde haar een onwetende Fee, die machteloos was in het scheppen van schoonheid, omdat haar de liefde ontbrak en ze zich voedde met haat. Haar uitademing was gift, want alle wrok en haat zetten zich om in venijn.

Doch haar uit nijd gesproken gift bereikte niet de ziel van de kleine goudprinses, omdat deze slechts liefde uitstraalde, en die uitstraling haar als een blankecirkel beschermend omgaf. Want de wet van liefde is in haar logische en onvermijdelijke werking gelijk voor elk wezen dat leeft: engel, mensch, fee, dier en plant. Feen zijn als menschen. ¶ En op een avond van zwak bidden en dus van minder waakzaamheid en kracht, vergat de goudprinses de eenige zending van mensch en dier: slechts liefde alleen te zijn. Aldus verloor ze hare onkwetsbaarheid en kon de nijd van de domme Fee binnendringen tot in haar hart, er scheppend het gift van den wrok. ¶ En het arme goudprinsesje voelde haar hart zwaar worden {als lood; het levende licht om haar heen scheen uit te dooven, te verdikken tot grauwen nevel. In plaats van zich ijlings te zuiveren in een genezend liefdebade, door den Vader van Leven en van Licht te smeeken om vergiffenis en kracht, verhardde ze zich in opstand en verzet. „Wat deed ik, dat mij degoddelijke kracht verlaat, en waarom kan ik die zwarte Fee niet verpletteren!” Ze zag niet in, dat haar eigen wrok, haar niet vergeven, als subtiel gift doordrong tot in de diepste diepten van haar ziel en haar steeds meer in opstand bracht tegen God en de Na-

tuur. En haar etherisch wezen verdikte zich tot water, dat in een bosch hopeloos vinnig neerkletterde in nijdige stralen, begeleid door het woedend weenen van den wind. Het water worstelde voort in machtelozen opstand, wordend een woeste beek, trachtend te vernielen alle schoons, dat leefde op haar weg. Doch die opstand verzwaarde steeds meer de arme, verblinde Fee: de druppelen verhardden tot steen. En aan het einde van het bosch verhief zich nu een grillig gevormde rots. ¶ Eeuwenlang bleef ze daar staan, de harde rots, nauw bewust van haar helledoem, maar somwijlen toch trillend van meelij met een bloem, een dier, een mensch en daardoor langzaam zich zelve weer bevrijdend. Want liefde alleen maakt slaven vrij, of deze zijn Fee of Mensch. ¶ De goudprinses zag de generaties elkaar opvolgen: het geboren worden, het strijden, lijden, hopen en sterven. De geslachten volgden elkaar op als hoogschuimende, dan wegvlietende golven, niet wetend het eeuwenleven van de rots, zooals een één dags-vlinder niet weet het jaren-leven van den mensch. Ze hadden niet den tijd te zien, die menschen, hoe

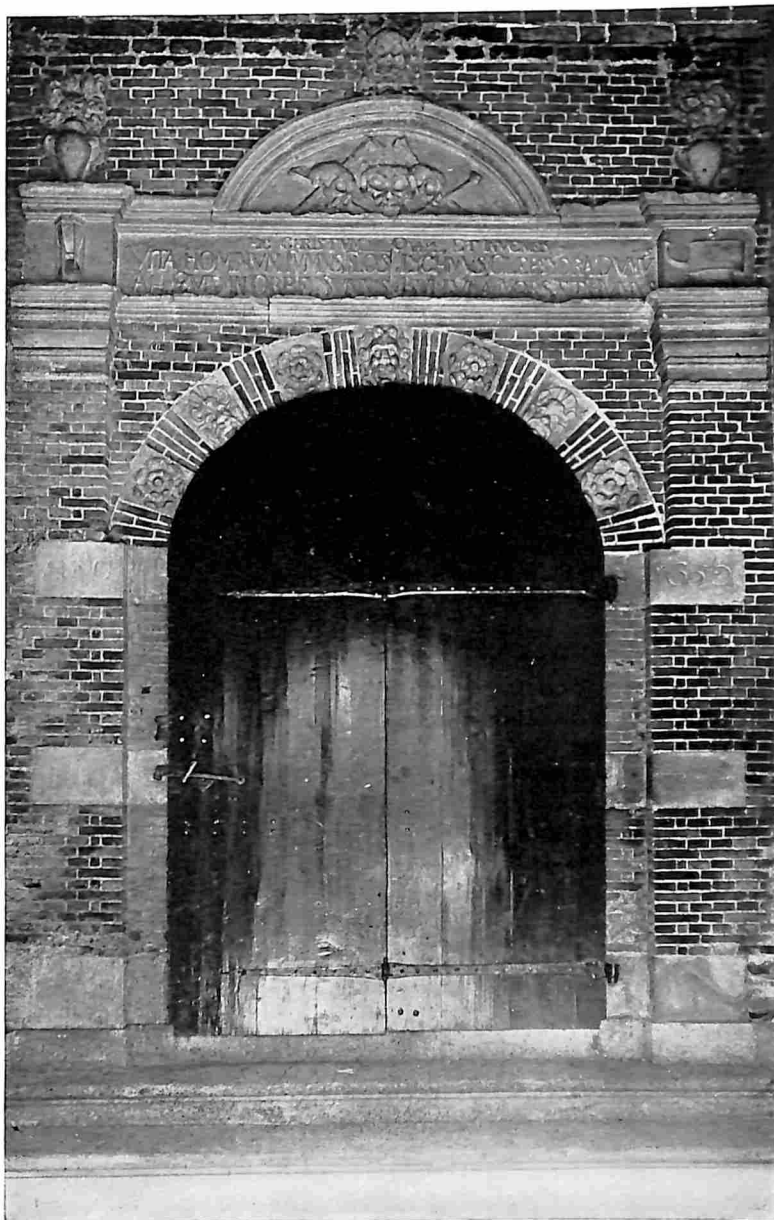

Foto C. Steenbergh.

POORT IN HET KOOR DER GROOTE KERK TE SNEEK.

de rots van bijna zwart langzaam ros-bruin geworden was, toen van grauwgrijs bijna wit. Want meelij doet liefde groeien en liefde maakt helder den geest: langzaam dook het verleden weer op in het bewustwordend geheugen: de Fee voelde zich weer goudprinses, gevangen in het lichaam van een rots. En wie het verleden helder ziet, die bidt. Die bidt om vergiffenis en erbarmen tot God die Goedheid is, omdat bewustzijn is het begripen, dat elk zwaar lichaam de schepping is van eigen schuld, van hoogmoed en van haat. In de dorpen waren weinig menschen, die werkelijk baden. Want gebrek aan liefde, — wat meest gebrek aan weten is, — belet vaak den mensch de waarachtige verheffing van zijn ziel tot God. Toch op een dag riepen ze om hulp tot den Schepper van het Heelal, omdat de ellende diep was, ten gevolge van lange droogte, die boom en plant verschroeide. „De

rots wordt er krijtwit van” oordeelden ze, met hun menschenverstandje. Want ze werd gansch wit. Heel haar ziel was nu weder open voor de liefde Gods, die er in breede goudgolven binnenstroomde en haar deed smeeken om vergeving voor zich zelve, voor den mensch en zelfs voor de zwarte Fee, die ze geleerd had te beklagen. — Vergeef, Vader, aan haar, die niet weet, dat zij het zelve is, die zich uit het zonnelieven verbant, omdat haar nijd is als giftig gas, dat dof en zwart maakt, wat fonkelende kleuren schittering wezen kon. Aldus gezuiverd verliet de gouden Fee in blijde jubeling haar steenlichaam. Want wie zijn vijand vergeeft, die maakt zich zelve vrij. En zooals eeuwen geleden het water versteende, zoo verwaterde nu de steen: weer als toenmaals stroomde er nu een beekje door weiland en bosch, thans vruchtbaarheid brengend, waar zóó lang ellende was. Wel klauterden langs den goudladder van de eerste zonnestralen de druppelkens juichend omhoog, uitjubelend hunne vreugde over de intrede der goudprinses in het koninkrijk Gods, maar met verlof van den Vader van alles wat leeft, bleef voor altijd die baan bestaan tusschen het firmament en dit nederig plekje op aard, waar de kleine Fee de weldaad had geleefd van het zuiverend en verlichtend lijd.

Omhoog! omlaag! omhoog! dartelden voortaan groote scharen van druppelkens bij nacht en bij dag. Aldus ontstond de Tooverbron. En des nachts, als de menschen slapen en dus alle boosheid zwijgt, dan dalen langs die baan soms een schaar van Feeën neer. Ze dansen saam haar trippeldans en zingen gebedenliedjes voor de luisterende bloemen. Somwijlen is het even stil, als de blonde Fee aan hare zusters verhaalt van alles wat ze zag in al die jaren, toen God haar toestond de weldaad van uitboeting in een aardisch lichaam, in plaats van voor eeuwig verloren te zijn. Dan bidden ze te samen vol meelij voor den onwetenden mensch, die zelfs dit nachtelijk suizen en ruischen van het groote bosch niet verstaat. En de uitstraling van die zachte Godskinderen is dan zoo groot, dat eene vreemde, levende glans trilt door het geheele woud en zich weerspiegelt in al de Godloovende waterdruppels. En de arme Mensch, die wel het vreemde ziet, doch niets weet, niets raadt, zegt alleen dan maar: Het spookt weer bij de Tooverbron.

ELIE ESERETH.

RENATA DI FRANCIA.

Uit het Poolsch van

10)

KAZIMIERZ CHLEDOWSKI.

(Vervolg.)

TOEN Ochino Italië had verlaten, verloor de orde der Capucijners haar groote beteekenis als factor in de contra-hervorming. De Capucijners waren een tijdlang, vooral door hun preeken, een krachtige steun voor het pausdom; hun orde was echter nog niet machtig genoeg om in den strijd tegen het Protestantisme de eerste plaats in te nemen. In 't algemeen misten alle genootschappen, die voor de contra-hervorming ijverden, zooals de congregaties del Divino amore en dergelijke, eensgezinde mannen

met organisatietalent en energie, noodig om een vooropgesteld doel te bereiken. In hun edele en schoone beginselen was te veel godsdienstige romantiek, zoodat het doel, waarnaar men streefde, vervaagde, en practische arbeid werd belemmerd. Voor den strijd tegen het protestantisme was een buitengewoon organisator, een man van ijzeren wil noodig. En zie, op een voor de Kerk meest kritiek tijdstip verscheen zulk een organisator, die de ziel der beweging tegen het protestantisme werd. Een Spaansch soldaat, een geniaal administrateur met een ongeloofelijke wilskracht, verscheen plotseling in Venetië: Ignatius Loyola. Hij was op dat oogenblik op weg naar het Heilige Land, waarheen hij een pelgrimstocht wilde maken. Ofschoon mystiek van aanleg, wist deze aan tucht gewende man zelfs het mysticisme als praktisch hulpmiddel tot het bereiken van zijn doel aan te wenden. In Venetië, waar hij zich onmiddellijk aan het werk zette om eene organisatie tegen de reformatie te vormen en vanwaar hij reeds zijn geestverwanten naar verschillende plaatsen uitzond, leerde hem de hertog van Ferrara, Ercole II kennen. De hertog gevoelde bij intuïtie, dat deze soldaat-asceet weldra een groote rol zou spelen in den strijd tegen de hervorming. Toen dan ook Loyola in 1537 eenige zijner volgelingen naar Rome zond om

bij Paul III steun voor zijn actie te zoeken, werden dezen, toen zij op hun reis Ferrara aandeden, dank zij Ercole's aanbeveling, zeer vriendelijk ontvangen. Ook Vittoria Colonna, die toen in Ferrara vertoefde, was verheugd deze gasten te kunnen begroeten; zij wist toen niet, welke rol deze voorvechters eener opleving in de Katholieke kerk zouden spelen. Hun tocht naar Rome ging te voet en zij waren als Spaansche soldaten gekleed, waardoor men hen hield voor Spanjaarden, die berouwvol naar de Eeuwige Stad togen om daar boete te doen voor hun misdadige verwoesting van Rome, de Sacco di Roma. Later zond Loyola ook naar Ferrara eenige zijner handigste volgelingen, den Franschman Claude Jay, Rodriguez en anderen, om er in het openbaar te preeken en de bevolking voor hun inzichten te winnen. In Rome wekte de door hem intusschen ingestelde orde, genaamd „Compania di Jezus” aanvankelijk groot wantrouwen, vooral bij Caraffa, wien het niet beviel, dat kardinaal Contarini, de voorstander van een meer gematigd en humaan optreden om tot een her-

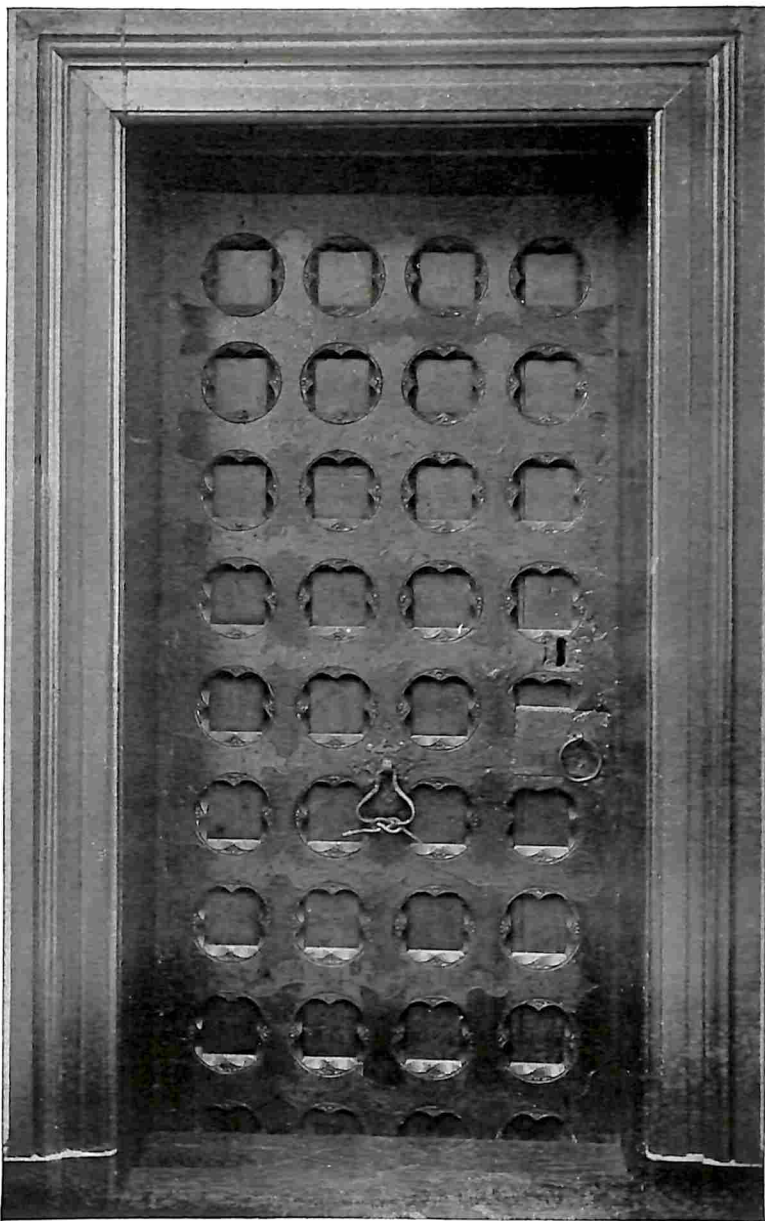

Foto C. Steenbergh.

DEUR NAAR DE SACRISTIE IN DE GROOTE KERK TE SNEEK.

DE BAAI VAN AVALON AAN DE CALIFORNISCHE KUST, GEZIEN VAN HET EILAND CATALINA.

nieuwden bloei der Kerk te geraken, de beschermheer van deze nieuwe orde was. Caraffa voorzag ook, dat deze onbekende Spanjaard spoedig een invloedrijke persoonlijkheid in de katholieke wereld zou worden en tevens een geducht mededinger in zijn strijd tegen de hervorming. Hij had goed gezien. De Spaansche soldaat-asceet, hem overtreffend in omzichtigheid en in menschenkennis, ging niet hartstochtelijk op zijn doel af, maar kalm, met overleg en doelbewust. Loyola zag in den brandstapel geen redmiddel voor de Kerk, zijn systeem van werken was meer psychologisch en vernuftig bedacht. Hij wist de jeugd voor zijn plannen te winnen en bracht zoo de menschen tot de Kerk terug. Dientengevolge had de contra-hervorming zeer veel te danken aan de „Compania di Jezus”, terwijl de inquisitie, Caraffa's werktuig bij uitnemendheid, haar slechts nadeel berokkende, want het optreden der inquisitie kon slechts haat zaaien onder de bevolking. Het was geheel in strijd met de traditie van het Italiaansche volk, in welks aard het niet lag, over godsdienstkwesties strijd te voeren. Overigens bleek al spoedig, dat de inquisitie niet het middel was om de menschen van overtuiging te doen veranderen; zij maakte zich door hare vonnissen weldra belachelijk of schiep helden, die zich terwille van hun scepticisme en van hun zin voor geestelijke vrijheid den marteldood getroostten. Zoo veroordeelde zij Cecco d'Ascoli tot den brandstapel, omdat hij de natuur kritisch bestudeerde, Giordano Bruno, omdat hij, gelijk Copernicus in de astronomie, eene omwenteling in de filosofie wilde brengen, en tenslotte zou zij ook Galilëi hetzelfde lot hebben bereid, indien zij niet gevreesd had zich daarmee te blameeren. Door de veroordeeling van Galilëi tot gevangenisstraf en tot het opzeggen van zeven psalmen gedurende drie jaar, omdat hij in zijn boek „Dialogo su due massimi sistemi del mondo Tolomaico e Copernicano” beweerde, dat de aarde draait en de zon stilstaat, ondermijnde het Sant'Officio, dat de geheele cultuur der menschheid wilde beheerschen, zelf zijn macht. Het optreden

van deze gewelddadige en hartstochtelijke reactie had niet alleen voor de beschaving de treurigste gevolgen, maar ook voor het geloof, want het wekte op tot verzet tegen de Kerk en hare leerstellingen en dientengevolge tot ongeloof. Waar deze reactie overwon, liet zij slechts puinhoopen achter, met het gevolg, dat Italië op cultureel gebied geruimen tijd bleef stil staan, dat in Spanje alle geestelijk leven werd uitgedoofd en dat het Fransche koninkrijk na het uitroeien der Hugenoten een poel van verkwisting en onzedelijkheid werd. Doch de laaiende gloed der brandstapels, zoomin als de overige wreede hulpmiddelen, welke werden aangewend om de vrijheid van denken te onderdrukken, konden het verlangen naar het vrije onderzoek, dat de Renaissance in het leven had geroepen, tegengaan, en men kan dan ook het vonnis tegen Galilëi¹⁾ beschouwen als het opschrift op den grenspaal tusschen het tijdperk der kerkelijk geestelijke overheersching en dat van het scepticisme, dat den nieuwen tijd zou typeeren. Het schrikbewind der reactie redde wel de Kerk, maar doodde tegelijkertijd het geloof. Indien Renata in den tijd van Catharina van Siena geleefd had, zou haar fanatiek streven naar de verbetering der Kerk haar tot een der machtigste steunpilaren der Curie hebben gemaakt; daar zij echter het ongeluk had tijdens het bewind van Paul III en Paul IV te leven, werd zij naar het vijandelijke leger gedreven. Het Sant'Officio leverde de voortreffelijksten der godsdienstige beweging aan de inquisitie over, de vroegere leden der congregatie del Divino Amore, en zelfs Vittoria Colonna zou wellicht eenzelfde lot als zoovele andere slachtoffers der inquisitie hebben getroffen, indien de dood, die haar bijtijds wegnam, den Roomschen terroristen deze „eeuwige” schande niet had bespaard.

(Wordt vervolgd.)

1) Het luidde als volgt: „Il sostenere essere il Sole nel centro del mondo e immobile è proposizione assurda e falsa in filosofia, e formalmente eretica, perché espressamente contraria alla Santa Scrittura” . . . „La Terra non essere nel centro del mondo, ma mobile col diurno moto è proposizione egualmente assurda in filosofia, ed erronea in materia e fede”.